

LitArt

**FERIȚI-VĂ SĂ AVEȚI DREPTATE PEA REPEDE,
PREA DEVREME - CA SĂ AVEȚI LA CE VISA.
NICHITA STĂNESCU**

PUBLICAȚIE LUNARĂ DE CULTURĂ,
APARE LA TÂRGU-MUREȘ, SUB EGIDA ONORIFICĂ
A FILIALEI LOCALE
A UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA
EDITOR: PPA GIURGEA-ADRIAN-ARMAND - EDITURA LITART

ISSN: 2067 - 5240
SE DISTRIBUIE GRATUIT
AUGUST-SEPTEMBRE 2017 | ANUL VII | NR. 8-9 (89-90)

POVESTEA IERNII TATĂLUI MEU

Artista Mariana Șerban ne oferă de fiecare dată o adevărată sarabandă a spectacolului vizual. O lume înțesată de personaje, semne, figuri, inimi, măști, simboluri. E de fapt spectacolul caracterului ei, într-o sinceritate copleșitoare.

PAG. 11

Despre un viitor videoclip manelist

Călin CRĂCIUN

SCRIU DECI ACESTE RÂNDURI PENTRU EXPUNEREA TEZEI CĂ ÎN TIMP SE VA ÎNTÂMPLA CU MANELELE CAM CE S-A PETRECUT CU ATÂT DE MULTE ALTE GENURI „POPULARE” (ÎN SENSUL SUCCESULUI, AL FAIMEI ÎN RÂNDURILE VULGULUI) DISPREȚUITE DE ELITA CONTEMPORANĂ...

PAG. 2

Adevărul ca axiomă: Titu Maiorescu

Julian BOLDEA

POEȚII, SUGEREAZĂ MAIORESCU, SUNT PURTĂTORI AI UNUI ADEVĂR INTIM, LĂUNTRIC, CE ARE LOGICA LUI INCONTURNABILĂ, CHIAR DACĂ DISCURSUL POETIC ÎNCALCĂ „ELEMENTARE REGULE A CONCEPERII ÎN-TREBUINȚÂND COMPARĂRI FALSE SAU PLINE DE CONFUZIE” ...

PAG. 3

RENEGOCIEREA ETICĂ A TRECUTULUI

Dumitru-Mircea BUDA

ÎNȘELĂTOR ȘI POLEMIC ÎN EGALĂ MĂSURĂ, SUBVERSIV CU FINEȚE FAȚĂ DE CONCEPTUL PE CARE-L VIZEAZĂ (ÎNTR-ATÂT DE FIRESC ÎNCORPORAT LUMII DEAZI ÎNCÂT TEORIILE COMUNICĂRII L-AU RESEMANTIZAT POZITIV), „FALSULTRATAT/DEMANIPULARE” AL ANEI BLANDIANA ESTE, FĂRĂ ÎNDOIALĂ, O CARTE-EVENIMENT, INSUFICIENT VALORIZATĂ CRITIC ȘI, OARECUM PREVIZIBIL, LIPSITĂ DE ECOURI SAU EFECTE...

PAG. 7-8

DESPRE UN VIITOR VIDEOCLIP MANELIST

Călin CRĂCIUN

Am vizionat recent două videoclipuri vai de ele, aparținând unei piese muzicale excelente. Piesa se bucură de un succes foarte mare, impunând un nume nou, total necunoscut în afara țării de baștină până la apariția ei. E vorba de albaneza Arilena Ara și de piesa *Nëntori* (I'm Sorry). Nu voi vorbi aici despre videoclipurile respective altceva decât că rațiunea după care au fost făcute este strict comercială, miza lor fiind promovarea imaginii artistei. Voi porni însă de la muzica pe al cărei suport au fost realizate, pentru a ajunge la... manele. Pe canalele noastre muzicale a intrat varianta remixată, care mizează mai mult pe un ritm *house* suprapus misteriozității și melancoliei rezonanțelor arabe ale piesei. Cea originală însă este mult mai complexă și din perspectiva genurilor, și din cea a instrumentalului și a tonalității. Un amestec balcanic ce știe să cuprindă în același aliaj Occidentul și Orientul, aliaj în care se regăsește, în secvențele ritmate, din partea finală mai ales, un vag aer de compatibilitate cu manea. Nu l-aș fi băgat probabil în seamă, ba probabil l-aș fi tratat ca pe o simplă întâmplare ori chiar părere, dacă nu mi-ar fi amintit o opinie pe care am formulat-o de destui ani, și anume a compatibilității acestui gen atât de disprețuit de pătura noastră cultă cu arta considerată „autentică”.

Scriu deci aceste rânduri pentru expunerea tezei că în timp se va întâmpla cu manelele cam ce s-a petrecut cu atât de multe alte genuri „populare” (în sensul succesului, al faimei în rândurile vulgului) disprețuite de elita contemporană manifestării lor plene. E deci un pariu riscant, pe care mi-l asum. Iată câteva exemple că așa ceva s-a mai întâmplat, devenind un fel de regulă, de la care nu am motive să cred că se va abate genul manelelor. La noi, Maria Tănase a fost inițial disprețuită de elită,

desconsiderată pentru că ea cânta muzică lăutărească, cu mare succes la nivelul mahalalei, dar de neimaginat ca prezentă vreodată pe vreo scenă elevată și prezentată ca mare artă. Astăzi, știm bine, muzica Mariei Tănase este parte a patrimoniului muzical și cultural românesc, iar ea este considerată „monstru sacru”. Nu se prea potrivește ceea ce știm noi acum despre ea cu injuriile ce i le adresau obrazele subțiri ale vremii ei. Și din literatura noastră ne vine un argument în sprijin. Poetul nostru dinaintea pașoptismului Constantin Conachi se străduia să scrie, la fel ca Ienăchiță Văcărescu și fii lui, Alecu și Nicolae, o poezie de tip clasic, elevată, considerată de românii culti ai vremii singura viabilă artistic. În schimb, fiind mare amator de aventuri erotice, se deda și la scrierea unor poeme frivole, dedicate seducției frumoaselor vremii, în special Zulniei. Astfel de poezii nu erau considerate atunci demne de statut artistic, erau „rușinoase”, deși erau foarte „populare”. Ei bine, astăzi tocmai poeziile rușinoase ale lui Conachi și ale congenerilor săi sunt laudate de critica și istoria literară ca superioare artistic celor „clasice”.

Apoi, să observăm, lucrurile nu stau altfel nici pe alte meleaguri. Cândva grecii au avut *rebetiko*, gen muzical suburban, care a urmat același traseu, de la dispreț, pentru că era muzica amărăților inculti, inițial a refugiaților din Smyrna, ajungând mai târziu, când bariera preconcepțiilor a fost depășită, să fie tratată ca mare artă. A pățit-o și săracul Jerry Lee Lewis cum în același fel cu *rock and roll*-ul său. Cine vrea să afle mai multe despre el poate vedea filmul *Great Balls of Fire*. Muzica lui, care dădea pe spate publicul larg, a fost acceptată cu greu ca artă veritabilă deoarece s-a inspirat din genurile negrilor, tratate de pătura cultă a societății epocii ca nedemne, expresia inculturii, mizeriei și obscurității morale,

chiar diabolice. Și când a început totuși să fie băgată în seamă și de elita culturală, muzica lui a fost din nou desconsiderată ca sancțiune morală pentru căsătoria sa cu o fată de 14 ani. Astăzi Jerry Lee Lewis este recunoscut ca un personaj cheie în istoria rock and roll-ului, iar genul respectiv este valorizat, plasat în categoria artei veritabile.

Menelele sunt, desigur, cântate și gustate de vulg, de mediul social majoritar, cu fobie față de școală, teatru și filarmonică. În cântece, vorbesc despre iubirea față de familie, despre mândria de a avea bani pentru a face în ciudă dușmanilor și alte asemenea teme. Versurile sunt în marea lor majoritate expresia inculturii, deseori chiar a prostiei crunte. Dar ele esențializează obsesiile, preocupările și sensibilitățile categoriei sociale respective. Nu miră că în urmă cu câțiva ani greu se găsea un loc public în care să nu fie genul aproape exclusiv care putea fi auzit. Linia melodică reflectă descendența lăutărească și țigănească, ghiveciul cultural balcanic și atracții turco-orientale. Bineînțeles, în atare condiții, piesele cam seamănă între ele, devenind enervant de repetitive. Nu miră atunci faptul că cu cât era mai mare succesul manelelor, cu atât genul era mai blamat de categoria cultă a societății. Dacă vreunul din lumea bună recunoștea că i-ar plăcea vreo manea sau nu afirma explicit că urăște acest gen, era imediat exclus, privit cu suspiciune, tratat ca un prostovan parvenit. Situația nu prea stă nici în prezent diferit.

Totuși, mai apar, timid deocamdată, mici inspirații, preluări de ritmuri maneliste și în muzica – să-i zicem – acceptată ca artistică. De exemplu, excentricul Andrei Dinescu compune rock psihedelic combinat cu manele. Probabil pare o glumă proastă o astfel de combinație. Mă încumet însă să spun, deși nu-mi plac piesele ascultate, că nu este decât începutul procesului firesc al integrării genului în câmpul muzicii oficializate ca artistică. Dacă va mai exista peste câteva

zeci de ani vreo emisiune gen „Tezaur folcloric”, va conține manele. Pentru cei care deja mă înjură pentru asemenea afirmație, privind-mă de aici înainte cu aerul superiorității intelectuale și cu dispreț, atrag atenția asupra unui fapt semnificativ. La un moment dat, cu câțiva ani în urmă, în emisiunea de înaltă ținută culturală a lui Cătălin Ștefănescu, „Garantat 100%”, a fost invitată o persoană extrem de competentă în domeniul muzicii, directoarea de program muzical la BBC parcă. Fără să aibă habar de limba română, aceasta s-a interesat de muzica de succes de pe la noi și a auzit ceva cântece de-ale lui Guță. A recunoscut imediat componenta balcanică, latura lăutărească etc. I-a plăcut și și-a exprimat dorința să-l cunoască pe „artist”. Cătălin Ștefănescu i-a atras atenția că e vorba de manele, un gen disprețuit de oamenii educați, cântat în general de oameni inculti, unii aproape analfabeți, atrași de infraccionalitate, gustat de o mare majoritate de aceeași teapă. Ea a susținut în continuare că, dincolo de toate acestea, ceea ce a ascultat este artă. I-a plăcut mai ales antagonismul unor sentimente ori emoții din cântecele respective: tristețea și fericirea, disperarea și speranța, dorul și bucuria – exprimate prin melodii asemănătoare unele cu altele, cu ritm repetitiv. (Știu că iar voi supăra, dar trebuie totuși să observ, chiar dacă numai așa, într-o paranteză, că parcă și doina, creația tradițională pur românească, mizează cam pe aceleași emoții.)

Sigur că mai este încă nevoie de câteva lucruri pentru ca manea să fie tratată ca artă. Cel esențial este apariția câtorva maneliști cultivați, cu studii serioase de muzică și cu competență culturală. Ei vor ști să evidențieze atuurile genului. După cum aud, copiii unora dintre maneliști deja sunt prin băncile unor școli de artă. Sper să ajung să văd ce videoclipuri vor fi în stare să facă. Și vai de ei de nu le fac bine!

Iulian BOLDEA

Aum o sută de ani, la 18 iunie 1917, se stingea din viață, la București, una dintre figurile exemplare ale culturii românești, Titu Maiorescu (născut în 15 februarie 1840, la Craiova), un autentic model cultural și uman, ilustrat cu strălucire în domenii diverse: filozofie, critică literară, lingvistică, politică și diplomație. Pentru Titu Maiorescu, afirmarea adevărului, în corelație cu sancționarea minciunii, a reprezentat o vocație dintotdeauna, un deziderat și o axiomă a întregii activități critice. Modul în care mentorul junimist știe să pună degetul pe rănile culturii noastre aflate în plină impostură inflaționistă, cu tare instituționale ce necesitau urgente corecții, este cu atât mai tulburător cu cât Maiorescu pare să fie singurul capabil să vadă neadevărul ca neadevăr, într-o literatură neașezată, denunțând, de pildă, în *Răspunsurile „Revistei contemporane”*, din 1873, „lucrul cel mai grav ce se poate întâmpla

în publicitate, de răspândirea neadevărului cu bună-știință că este neadevăr”. Raportul inconstant, fluctuant și adesea paradoxal dintre adevăr și eroare, postulat ca pecete indelebilă a gândirii umane este dezvăluit de Maiorescu, într-un articol mai puțin comentat, *Despre progresul adevărului în judecarea lucrărilor literare*, 1883: „De aceea, adevărații luptători pentru progres sunt cei ce-au împărțășit ei înșiși mai nainte vechea eroare și au găsit în chiar dezvoltarea lor internă argumentele pentru noul adevăr”. Sunt, în aceste cuvinte ale lui Maiorescu, și prefigurări ale ideii de revizuire, adusă la desăvârșire de Lovinescu.

Trebuie să observăm că în articolul *Neologismele*, din 1881, Maiorescu rememorează și amendează propria sa poziție susținută în 1874, recunoscând unele repere teoretice mai degrabă parțiale, datorate contextului lingvistic anterior ce nu excludea unele pusee polemice: „Încercasem cea dintâi formulare a unor reguli pentru primirea și respingerea lor, dar o încercasem numai în treacăt și cu acel ton agresiv și oarecum fragmentar ce eram pe atunci încă siliți să-l avem contra numeroșilor noștri adversari”. Tot în *Neologismele*, Maiorescu explorează relația dintre afect și cuvânt, dintre semnificații

și sentimente, subliniind că o astfel de corespondență are capacitatea de a configura țesătura intimă a existenței unui individ și a unui organism etnic în ansamblul lui („în realitatea vieții sufletești cuvântul este un complex de înțelesuri și de simțiri care nu există niciodată singurate, ci sunt totdeauna legate cu înțelesurile și simțirile din alte cuvinte și alcătuiesc astfel între ele țesătura cea tracică a personalității unui individ, ca și a unui popor”). Aceeași postulare a adevărului expresiei poetice o regăsim în studiile maioresciene în care sunt stabilite regulile dicțiunii lirice. Poeții, sugerează Maiorescu, sunt purtători ai unui adevăr intim, lăuntric, ce are logica lui incontornabilă, chiar dacă discursul poetic încalcă „elementare regulile a conceperii întrebându-se comparări false sau pline de confuzie” (*O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867*). Poezia este, în accepțiunea criticului, din sfera indefinibilului și a imprevizibilului, ea urmând meandrele afectelor și o regulă a economiei frazării: „Prin urmare, regula ce o scoatem pentru poezie din această considerare a afectelor se poate exprima în mod negativ: poezia să nu se întoarcă în jurul aceleiași idei, să nu se repete, să nu aibă cuvinte multe pentru gândiri puține”. În același timp,

poezia sublimează, transformă, transfigurează ori hipertrofiază substanța sa proprie („O altă regulă negativă ce se poate învăța din același punct de asemănare între poezie și pasiune este ca poetul să nu-și înjosească obiectul. Dispoziția poetică se înalță peste sfera de toate zilele”), chiar dacă adesea recurge și la diminutivare („numai acolo unde anume prin micimea obiectului se produce impresiunea cea mai marcantă, numai acolo diminutivul poate avea locul său special”). Nevoia de adevăr pe care o subliniază, în multiple moduri și circumstanțe, Maiorescu reiese și din clarificările și autoclarificările pe care le încorporează în articolele sale. Definitiv mi se pare o astfel de poziție lipsită de orice echivoc, în care criticul junimist se apără de acuzația de „cosmopolitism” care i-a fost adusă: „nicio singură propoziție scrisă sau pronunțată de subscrisul îndeosebi nu susține cosmopolitismul; atât subscrisul cât și ceilalți membri ai «Junimii» din Iași sunt partizani ai ideii naționalității și s-au pronunțat totdeauna în acest înțeles”. Posteritatea lui Titu Maiorescu este legitimată, înainte de toate de această căutare continuă a adevărului, din care se naște însăși identitatea profundă a culturii române moderne.

COMUNICAT DE PRESĂ**DOAMNA DORLI BLAGA – CETĂȚEAN DE ONOARE AL MUNICIPIULUI SEBEȘ**

Joi, 17 august, la deschiderea oficială a Zilelor Municipiului

Sebeș, cu începere de la ora 19,00, în Grădina Muzeului Municipal

„Ioan Raica”, în prezența și cu participarea Primarului Municipiului Sebeș, dl. Dorin Nistor, distinsei doamne ANA DORICA BUGNARIU, având pseudonimul literar DORLI BLAGA, fiica marelui filosof, scriitor și diplomat LUCIAN BLAGA, i s-a decernat titlul de cetățean de onoare al Municipiului Sebeș. Neputând participa la eveniment, D-na Dorli Blaga a fost reprezentată de scriitorul și profesorul Eugeniu Nistor, binecunoscut cercetător al opereii filosofice bligiene, care a ținut cu acest prilej un discurs în care a subliniat tenacitatea și perseverența cu care d-na Dorli Blaga s-a luptat în anii grei ai cenzurii comuniste, dar și în ultimul sfert de veac, în anii împovărători ai cenzurii

economice, pentru publicarea operei tatălui său. Vorbitorul a precizat că d-n Dorli Blaga este din anul 2014 membră aUSR – la Filiala Târgu-Mureș și că este un fericit prilej să felicite Primăria și Consiliul Municipal pentru această hotărâre înțeleaptă, luată în favoarea „colégei noastre din Filiala Târgu-Mureș a Uniunii Scriitorilor din România.”

USR – FILIALA TÂRGU-MUREȘ

Eugeniu NISTOR

În întreaga epocă medievală, populația românească din Transilvania, locuind în sate și cătune, era lipsită de mijloacele materiale necesare pentru a-și școlariza odraslele în școlile din orașe, neavând acces nici în cele care funcționau pe lângă mănăstiri. Doar câțiva reprezentanți ai micii nobilimi valahe-olaha, urmași ai conducătorilor obștilor sătești, descendenți ai vechilor juzi, cnezi și voievozi români, câți au mai rezistat după pătrunderea ungarilor, își puteau permite luxul învățturii în școlile orașenești, numărul învățăcelilor fiind tot mai împușinat către sfârșitul veacului al XV-lea, mai ales după răscola de la Bobâlna (1437) și după răzvrătirea armată condusă de Gheorghe Doja, în urma căroră iobăgirea țărănimii autohtone ia proporții de masă, exploatarea acestora fiind întărită prin legiuirea cunoscută sub denumirea de Tripartitul lui Werböczy, și, așa după cum constată și istoricul David Prodan, „ea va veni în consecința unei a doua răscoale țărănești, în 1514. O va consacra dieta punitivă care-i va urma.”¹

Dar cu toate aceste împrejurări, atât de nefavorabile afirmării spiritualității românești în epocă, învățatul umanist **Nicolaus Olahus** (1493-1568, descendent al vechii dinastii domnitoare a Basarabilor, din Țara Românească, înrudit și cu puternica familie a Corvineștilor, din Transilvania) se impune și se împlinește ca personalitate renașcentistă, ca promotor al ideilor umanismului occidental, fiind recunoscut ca atare pentru valoarea autentică a operei sale, așa cum o dovedește corectitudinea sa cu importanți cărturari europeni ai vremii și îndeosebi cu învățatul umanist Erasmus de Rotterdam.

Cărturarul umanist N. Olahus s-a născut la Sibiu, în ziua de 10 ianuarie 1493, ca fiu al lui Stoian (sau Ștefan), primar la Orăștie, jude regesc (prefect al salinelor din Transilvania), și al Varvarei Huszár. Tatăl său era rudă de sânge cu familia domnitoare a Drăculeștilor, din Țara Românească, iar bunica

FILOSOFIE ȘI UMANISM ÎN TRANSILVANIA:

NICOLAUS OLAHUS

lui fusese sora lui Iancu de Hunedoara. Slujește încă de tânăr la curtea regelui Vladislav al II-lea al Ungariei, inițial ca apod (paj, după unele surse), apoi, instruindu-se pentru a urma o carieră ecleziastică, ajunge canonic de Strigoniu. Este promovat secretar al regelui Ludovic al II-lea și al reginei Maria de Habsburg, pe care o va urma în părăsire după înfrângerea dezastruoasă a ungarilor, de către turci, în bătălia de la Mohács (1526) și moartea regelui. Dar, cum regina a fost investită de Carol Quintul (al cărui soră era) cu guvernarea Țărilor de Jos, N. Olahus devine sfetnic al acesteia, stabilindu-se la Bruxelles, de unde va lua legătura cu marii umaniști ai vremii. Sub Ferdinand I de Habsburg a fost numit episcop de Zagreb (1543), un deceniu mai târziu fiind desemnat arhiepiscop de Strigoniu și primat al Ungariei (1543). Deși a crescut și a fost educat sub influența valorilor laicizate ale umanismului, odată cu avansarea sa la vârful ierarhiei ecleziastice din Ungaria, N. Olahus a devenit un dărz susținător al catolicismului și al contrareformei, prigonindu-i îndeosebi pe adepții luteranismului. În anul 1558 el a devenit baron al imperiului iar în 1562 ajunge chiar regent al coroanei ungare. Umanistul român s-a stins din viață la 14 ianuarie 1568, la Bratislava, fiind înmormântat, ca înalt prelat, în biserica „Sf. Nicolae” din Tyrnau.²

El a fost, deopotrivă, poet elegiac, sensibil la frământările omenești și iubitor al frumuseților naturii, dar și un spirit deschis la valorile culturale și morale ale veacului, prețuitor al faptelor bune și altruiste, care, însă, știa să fie ironic, polemic și combativ cu adversarii săi politici și canonici, atunci când împrejurările o solicitau. N. Olahus a scris trei însemnate lucrări istorice – *Hungaria*, *Attila* și *Chronicon* – care se disting prin rigoare, erudiție și enciclopedism. Prima a fost elaborată în limba latină, între 1536-1537 (și tipărită abia în 1735), având ample comentarii istorico-etnografice despre țara dacilor, „Acea parte... care este dincolo de râul Tisa (ce) se numea odinioară, după cum spune Ptolemeu – Dacia.”³; venind și cu date semnificative despre originea limbii române și despre descendența populației autohtone din Valahia, Moldova, Transilvania, Maramureș (și din celelalte „țări” românești), astfel: „Graiul lor și al celorlalți români a fost odinioară cel roman, ca fiind coloniști ai romanilor. În

vremea noastră se deosebește foarte mult de el, măcar că multe cuvinte de ale lor pot fi înțelese de latini.”⁴ Explicațiile sale despre procesul etnogenezei poporului român, despre limba, datinile și obiceiurile lor comune – sunt făcute din perspectiva unei analize riguroase, științifice, evident progresiste, în cadrul căreia folosește izvoare arheologice și numismatice, documente scrise și relatări istorice și contemporane realist-obiective. Cea de-a doua era un fel de „tribut” spiritual față de noua sa patrie. Iar cea de-a treia lucrare – *Chronicon* – constituia un fel de „istorie contemporană”, cuprinzând consemnarea cronică a celor mai însemnate evenimente politico-militare și religioase din Ungaria, începând de la încoronarea regelui Matei Corvin și până în vremea domniei regelui Ferdinand de Habsburg, sub a cărei împărăție cărturarul s-a bucurat de recunoaștere, onoruri și prețuire.

Alți umaniști români ardeleni au fost: Toma Pellei (un alt adept al lui Erasm de Rotterdam), Filip More din Ciula (un mare pasionat de epigrafie), Ioan Vitez

(cel care în vremea episcopatului său a înființat un observator astronomic la Oradea), Martin Hacıus din Hațeg (cu legături culturale în Italia, preocupat de științele naturii și de filosofia neoplatonică), Ioan Lăzoi (un poet atras de matematică, atașat umaniștilor de la Alba Iulia, care în scrierile sale lirice imita modelele antice), Mihai Valahul din Ciac, Mihai Halici din Caransebeș (care s-a autointitulat „valachus poeta”, autorul primei poezii metrice în limba română și autor al unui dicționar „valachico-latinum”) ș. a..

NOTE BIBLIOGRAFIE:

1. D. Prodan – *Problema iobăgiei în Transilvania, 1700-1848*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 350
2. Datele biografice sunt preluate după Aurel Sasu – *Dicționarul Biografic al Literaturii Române (DBLR)*, M-Z, Editura Paralela 45, Pitești, 2006, p. 244 (completat și cu alte surse).
3. D. Prodan – *Problema iobăgiei în Transilvania, 1700-1848*, ed. cit., p. 486
4. *Ibidem*, p. 488

Mihaela OANCEA

Am urât lifturile

Am urât mereu lifturile
care scrâșneau din molari
când tot hăul se prăbușea în mine
huruind, sfâșiindu-mi timpanele,
în timp ce se clătina dezarticulat
ca un saltimbanc.

Am urât mereu lifturile
care se zvârcoleau
aruncându-și tentaculele
într-un interval al nerostirii;
le asemănam broaștei
din plământul lumii
care cutremură pământul
ori de câte ori sare.

Azi nu mai urâsc lifturile -
azi mi-e indiferent ce mastodont
își va pune odată și-odată
genunchiul
peste grumazul meu.

De partea cealaltă

Ploaia izbește flămândă în geamuri -
sperie o pasăre colibri
adăpostită
în privirea copilului ce se joacă
prin invizibile păduri tropicale.

Ploaia izbește flămândă în geamuri -
copilul își leagă capul,
când într-o parte, când într-alta,
urmărind cu atenție miile de pantere
până când trec
de ultimul etaj al cerului.

Ploaia izbește flămândă în geamuri -
de partea cealaltă, ochi curioși
asistă în liniște
la ieșirea din utopie.

Fiindcă totul este permis

Își vaită neputința, scoțând la iveală
fărăme din mintea-i bolnavă,
surâde ticălos când minte
că se simte străin
printre atâtea suflete moarte,
e schimbător ca vremea
și cere îngăduință
(de parcă ar trebui să-i suporte
cineva
capriciile de om instabil),
însă mereu privește taboul de-
aproape,
de foarte aproape.

Furia celui cu sufletul prins în
menghină
se clatină în ștreang
înainte și înapoi..

Triplusalt spre veșnicie

Dispărută de pe vasele de lut
cretane,
luminează firav
un drum pietonal fracturat -

de pe masa de operație
își cheamă bisturiul,
doar că nici el nu știe
câte rezistențe sunt arse,
de unde să taie mai întâi
ori
dacă mai merită ceva încercat.

Alt bisturiu așteaptă aprobarea
donării de organe.

Să ne-mpăcăm cu stânca

Alunecă și cade printre pietre
ascuțite -
„uneori ne-mpiedicăm de aer,
alteori de prietenul cel mai
devotat”
spune pe ton glumeț
și merge-nainte, lipsit
de melancolia unui exilat.

Secretul e simplu:
trebuie doar să-nvățăm
să ne-mpăcăm cu stânca.

Matematică

Între vis și absență
e teritoriul frecvențelor descom-
puneri
atât de năucitoare, încât
zaci în agonie
ca un Samsa neputincios,
până înveți să privești totul
detașat,
matematic,
precum ecuația unei drepte.

Inconștient

Deschizi ochii
în fața unor diorame fosfores-
cente;
coridoarele devin plăci de surf
pe care plutești o vreme
împreună cu narvalii -
oricum, ei sunt mai prietenoși
decât realitatea cu gust sălcu.

Vânezi animale preistorice,
îți construiești o colibă
din oase de mamut,
dar sângele dă tot mai tare din
coadă,
izbind în arterele pulmonare
ca o turmă de antilope gnu.

E deja târziu,
iar adevărul umbă inconștient,
în halat de medic.

O stea se-aprinde...

O stea se-aprinde, călăuzindu-te.
Suntem vis în vis
și visul îl numim viață!

În noaptea durerilor tale,
să nu te pierzi în hăuri
te-am ținut de mână.
- Alungă păsările negre,
îți sfârtecă inima,
ai forța asta,
nu te lăsa doborât! - mă auzi
printre vocile cerurilor.

În vânt s-au risipit stihiiile anilor,
în vânt au zburat stolurile de
gânduri
presate între pleoape.

Te-ntorci la tinerețea ta,
poveste a începutului,
în cazul în care ai fost fericit
că a doua zi
va fi mai mult timp,
în cazul în care o altă piatră
va forma
un nou cerc pe firul apei,
în cazul în care inima-ți strigă
cu voce tare: - Mi-e dor!
E plata vieții
pentru tot ceea ce-ai tânjit.

Prin ușa deschisă, nevopsită,
pătrunzi în pădure,
acolo unde farmecul
răspândit prin vene este sălbatic.
Clopotel bate luminos, clar,
efectul unei povești de iubire
ți-a întins
fiecare fibră din corp,
coardele tale vocale sunt mute.

Din frământări născute
- *allegro assai* - pasional,
cercul a-ntorci timpul
pentru a-ncepe o nouă sonată.
În fuga fanteziei în alb,
o singură voce strigă la lună
cerând sărutările dorite.

Omul și Piatra...

Omul și Piatra! Piatra și Omul!
O dublă mișcare - înspre cer și
spre pământ!
Născut din Lumină,
Omul se-ntoarce-n Lumină.

Sub pulberea timpului, senzuri
și vise,
cândva, demult, o lume într-o
piatră
- meteor, munte, floare,
sfinx, templu, piramidă,
far de lumină, turn de veghe,
armă, cetate, zid de-apărare,
coloană, columnă, obelisc,
stâlp, pod, treaptă, alee,
punte și poartă,
fântână, casă, vatră,
moară, unealtă, masă și scaun,

podoabe și statui,
palat, mănăstire, catedrală,
hotar de trecere,
cruce și-ntunecat mormânt.

Cu irizări sau mată, rece
sau din focul adâncurilor arun-
cată,
aspră sau netezită
de ape, de vânt, de furtună,
păstrează-n ea lacrimă, suspin,
amprente, nuanțe, culori,
straturi, inscripții, hieroglife,
chipuri, urme de pași
și treceri
de copaci, de mări, de animale.

Martor tăcut, căzut,
călcat, uitat, rostogolit,
fir de nisip
ce-n perle se depune,
scânteie aprinsă cu răbdare
și, uneori,
pedeapsa zeilor
de-a fi etern purtată.

Culeasă, plânsă, aruncată,
mângâiată,
cioplită, șlefuită,
sculptată-n rugaciune,
piatra coboară din Cer,
lucrată de Om, apoi,
Pasărea Măiastră
se-nalță-n Absolut.

Un semn înflorit

Clipele se desprind tainic din
orbita acestei primăveri.
Pe treptele luminii, prin ochiul
magic,
fără început și fără sfârșit,
cerul se deschide.
Sub icoanele anotimpurilor,
moirele torc
timpul discului solar.

Mai departe de orice barieră, mai
aproape de soare,
în răsucirea tăcerii o strigi.
Distanța dintre voi prin tine
respiră

- timpul iubirii, unicul timp
prin care toate pătrund,
zâmbetul ei
plutește în privirea ta.
Te-a învățat să treci peste tot,
ca un ram legănat de o briză.

Cu dorință străbați lumile.
Oglindit în spatele îngerilor,
gândul coboară în sacral inimii,
în urmă, totul se risipește.

Cu mâinile o atingi ușor.
Lângă o apă curgătoare,
cu ea alături,
ai pășit într-o altă viață...
Prin porii tăi, miracol al vieții,
ceva din inima ei a răsărit în a
ta.

Emanuel D. Florescu și replicile sale artistice transpuse în destine uimitoare ale unor artiști geniali

Mihaela MERAVERI

După ce, în urmă cu doi ani, Emanuel D. Florescu, debutează, la editura *Scrisul Românesc*, cu volumul de beletristică, *"Destin tragic de artist genial"*, pe cât de surprinzător prin tematica aleasă, pe atât de original prin modul de abordare și redare al subiectului tratat, anul acesta, 2017, revine în atenția publicului cititor, cu al doilea volum al trilogiei de care ne vorbea încă de la prima carte, *"O replică artistică post-mortem"*, și anume, *"Destin suicidal de artist genial"*. Apărut tot la editura mai sus menționată, volumul de față, ca și primul de altfel, se bucură de un aspect impecabil. Copertele, tehnoredactarea, dar mai ales conținutul, făcând din el unul de remarcat și apreciat.

Cum ar putea fi altfel, când subiectul cărții este unul care, deși pare incomod și îți dă fiori reci, totuși, te atrage ca un magnet; dacă nu stârnindu-ți curiozitatea, măcar incitându-ți simțul artistic și literar, căci maniera scrierii domnului Emanuel D. Florescu, este una elegantă, stilată, cu un ușor aer vetust care, asemenea unui vin vechi, ținut în beciurile imperiale, când este scos la lumină creează mai multă autenticitate și veridicitate, oferind mai multă greutate relatărilor din carte, mai multă forță eroilor cărții. Mai mult, autorul acestor replici artistice post-mortem dă dovadă de multă meticulozitate și seriozitate, mai ales prin studiul și documentarea asupra subiectelor tratate, aproape, identificându-se cu personajele dumnealui.

Astfel, pornind de la afirmația lui Mark Twain că: "în scris, de obicei, este mai convingător și dramatic să pui un om să vorbească despre el însuși decât să pui pe altcineva să relateze despre el", scriitorul Emanuel D. Florescu, își asumă cu conștiință și conștiințiozitate acest rol, devenind vocea post-mortem a celor cinci personaje din volumul de față și anume: Dimitrie Anghel, Serghei Esenin, Vincent Van Gogh, Vladimir Maiakovski, Cesare Pavese.

Așa cum ne mărturisește chiar autorul în "prologul" volumului, alegerea personajelor s-a bazat nu doar pe faptul că viața lor a fost întreruptă brusc, din proprie voință, încălcând normele morale și creștine, dar și pe faptul că, toate cele cinci personaje sunt mandatare aceleiași decade de vârstă, fiind artiști nu doar cunoscuți, dar

și apreciați, în domeniile lor, tuturor întrevăzându-li-se un viitor strălucit.

Cum ajung așadar, acești artiști deosebiți să recurgă la gestul suprem al sinuciderii și de ce? Care sunt cauzele, motivele și întâmplările care l-au condus pe prozator și poetul florilor, Dimitrie Anghel, cel care a pictat cuvintele în grădini de poeme, devenind un Luchian al liricii noastre poetice, ca la 42 de ani să se împuște, nu înainte de a o fi împușcat pe femeia care îl obseda, fosta soție a prietenului său bun Stefan Octavian Iosif, poeta gălățeană Natalia Negru, cea care îi va deveni lui soție, în urma divorțului, atât de mediatizat, de cel din urmă? Leziunea pectorală survenită ducând, după două săptămâni de agonie, la decesul poetului. Ce l-a făcut pe Serghei Esenin, romanticul poet rus, atât de îndrăgît în zilele noastre, ca la numai 30 de ani, deși plin de viață, (o viață deloc cuminte ce-i drept, firea lui boemă și rebelă spunându-și cuvântul), să recurgă la metode disperate, tenace, "grosolane", așa cum afirmă autorul volumului de față, să își oprească cursul vieții tăindu-și venele, ulterior măzgălind, cu propriul sânge, pereții cu ultimele versuri și, dintr-un exces comportamental caracteristic, sau dintr-o nerăbdare în fața finalizării actului sinuciderii, aplicându-și ștreangul și spânzurându-se, în cele din urmă, de țevile de încălzire de pe tavanul camerei? Să fi fost de vină "depresia acută dintr-un moment nefast al vieții" (pag 140)? Ori pe pictorul olandez, Van Gogh, care din predicator devine artist, impresionându-ne cu picturile sale în culori vii, ce l-a împins să își pună capăt zilelor, împușcându-se? Oare, boala mentală de care suferea a fost responsabilă de actele de rebeliune și violență asupra celor din jur, cunoscut fiind faptul că Van Gogh l-a agresat pe Paul Gauguin, prietenul cel mai apropiat, care nu odată îi acceptase nebuniile, isteriile, atacurile asupra persoanei sale. Neputând să îl rănească, Paul Gauguin reușește să fugă din fața briciului cu care se înarmase Van Gogh, acesta, și-a provocat sieși o leziune, tăindu-și urechea. Ce la determinat pe marele poet și dramaturg rus, cel care „a săvârșit una dintre cele mai mari revoluții literare cunoscute de istoria literaturii universale”, Vladimir

Vladimirovici Maiakovski, să se împuște, stând întins, în propriul pat? Să fi fost motivat de frustrarea în dragoste, iubirea vieții lui a fost Lili Brik, (soția lui Osip Brik, editorul și colaboratorul său literar), cu care va avea o aventură ce va dura până în 1928, sau de faptul că a fost îndepărtat de societatea sovietică, atacat de critici în presă și căi s-a interzis să mai călătorească în străinătate, că a fost înlăturat și minimalizat ori, așa cum ne lasă scriitorul Emanuel D. Florescu să înțelegem din rândurile volumului *"Destin suicidal de artist genial"*, teama de îmbătrânire? "N-aș fi suportat să mă văd urât de bătrânețe și gârbovit sub povara inutilă a anilor de prisos. Am ales să rămân în memoria posterității cu imaginea mea de tânăr energic și frumos" (pag. 256). Cum a devenit unul din cei mai importanți scriitori italieni ai secolului XX, Cesare Pavese, din scriitorul care trece, subit sau nu, de la *Meseria de a trăi* la cea de a muri, într-o cameră de hotel din Roma, prin îngurgitare a unui număr mare de somnifere? Oare decesul mamei să fi fost acela care îl dezechilibrase atât de mult emoțional sau, poate, obsesia nevindecabilă a morții, gândurile sumbre adumbrindu-i pofta de viață? "Sentimentul de frustrare dureroasă mi-a fost amplificat și de moartea iubitei mame, o femeie activă și severă, care m-a îngrijit singură(...). Postura mizerabilă de orfan mi-a adâncit sentimentul de izolare, care avea să mă bântuie toată viața și să mă facă să bănuiesc că voi avea o existență dramatică" (pag 275).

Acestea sunt doar câteva întrebări pe care, firește, orice cititor și le va pune și, cu siguranță, citind *"Destin suicidal de artist genial"*, își va forma o anumită părere, influențată, pe alocuri, și de credința și viziunea autorului. Scriitorul Emanuel D. Florescu, are propria părere filozofică despre viață, dar mai ales despre viața de apoi, aceasta reieșind adesea din modul în care domnia sa dialoghează, fictiv firește, cu cititorul, însușindu-și rolul fiecăruia din cei cinci artiști în parte. Iar, lecturând volumul de față, cu toții vom trage concluzia că nu este deloc confortabil, dar nici ușor, să te transpui în pielea acestor personaje complexe.

Este remarcabil modul cum transformă autorul poveștile eroilor săi în lecții de filozofie. Cartea conține dezbateri de ordin moral, religios sau social, precum și numeroase reflecții filozofice. Bine cunoscut fiind faptul că Emanuel D. Florescu este un adept al acestui gen literar. Convingerea mea este întărită nu doar de grupajul de aforisme, privitoare la sinucidere, viață, conștiință, cu care se încheie lucrarea de față, dar și de stilul de scriere clar și elaborat, sofisticat pe alocuri, care

îl caracterizează pe autor. Iată câteva exemple elocvente: "stare de virginitate gnoseologică", "dovadă peremptorie", "patimă pernicioasă", "considerații axiologice", "avantaj gnoseologic" și exemplele ar putea continua. Acest vocabular elaborat și stil lapidar, pe care îl folosește Emanuel D. Florescu în mod fericit, este dovada multor ore de studiu literar, de lectură, de aprofundare a zonei științifice lingvistice, lexicologice, pentru care merită, de asemenea, tot respectul.

Cât despre subiectul de fond al cărții, suicidul, el nu acaparează atenția cititorului în totalitate, cartea nefiind o apologie a lui, niciun seminar de morală religioasă ori socială vizavi de acesta. *"Destin suicidal de artist genial"* prezintă, mai degrabă, viața și finalul ei, într-o viziune originală, a unor artiști și factorii, (o variantă a acestor factori) care i-au determinat pe eroi să recurgă la acest gest. Este în fapt, o încercare proprie și inedită de explicare a acestor acțiuni și mai mult, cartea de față poate fi văzută și ca un omagiu literar adus unor personalități artistice care, chiar dacă au recurs la gestul extrem de a-și curma viața, rămân în istoria literaturii și artei ca fiind unii dintre cei mai buni, acei artiști geniali, pe care îi vizează pe parcursul întregii trilogii, autorul.

De remarcat este și multitudinea de exemple, citate, versuri, din operele lirice ale autorilor, titluri și descrieri de lucrări plastice, picturi, cu care este asezonat volumul, tocmai pentru a ridica nivelul epicului. Chiar și alegerea lucrării: *"Bărui de pescuit pe mare"*, 1888, a lui Vincent van Gogh, pentru copertele acestei lucrări fine și rafinate, are la bază aceeași aspirație a autorului spre perfecțiune, spre detaliu și elaborare complexă a unei cărți care să placă și să atragă lectorul, nu în ceea ce privește tematica, ci, mai ales, din punct de vedere al conținutului. Voi remarca, așadar, curajul de care a dat dovadă acest scriitor, asumându-și conceperea unei cărți care să însemne ceva pentru istoria literară și pentru posteritate. Așa cum spune domnia sa: "cine scrie doar pentru a deveni scriitor, poate deveni scriitor dar fără a scrie ceva original, esențial sau atractiv. Cine scrie pentru că este scriitor, scrie pentru a transmite un mesaj important, interesant sau original într-un stil estetic și atrăgător." Și eu cred că Emanuel D. Florescu este scriitor, unul original și talentat, reușind să ne transmită un mesaj puternic și concludent, și cu acest al doilea volum, intitulat sugestiv: *"Destin suicidal de artist genial"*. Iar cel de-al treilea volum al trilogiei *"O replică artistică post-mortem"* va confirma cu prisosință această impresie, ea devenind, fără doar și poate, convingere.

Dumitru-Mircea BUDA

Înșelător și polemic în egală măsură, subversiv cu finețe față de conceptul pe care-l vizează (într-atât de firesc încorporat lumii de azi încât teoriile comunicării l-au resemantizat pozitiv), "Falsul tratat de manipulare" al Anei Blandiana (Editura Humanitas, 2013) este, fără îndoială, o carte-eveniment, insuficient valorizată critic și, oarecum previzibil, lipsită de ecouri sau efecte majore în ceea ce reprezintă discursul cultural românesc actual. Era de așteptat, având în vedere că interesul pentru revizitarea de pe poziții etice a trecutului comunist și a postcomunismului nostru "original" a intrat într-o cădere vertiginosă, mai ales în ultimul deceniu și jumătate, în asemenea măsură încât orice tentativă de a focaliza atenția pe epoca respectivă stârnește, dacă nu un dezinteres radical, atunci cel puțin o impasibilă indiferență.

Această criză de receptare a unei teme atât de importantă pentru interpretarea și asumarea propriului destin de către un popor își are originile în excesele pe care abordarea experienței totalitare le-a cunoscut într-un interval extrem de scurt: de la o adevărată mitizare a dizidenței anticomuniste, dublată de o demonizare virulentă a tot ceea ce comunismul a însemnat (ideologic, social, economic, cultural), până la contestarea sistematică, venită din tranșeele anti-establishment ale noului stângism, a tendințelor hegemonice ale elitei anticomuniste de dreapta.

Dezbaterea despre comunism seamănă tot mai mult, în România, cu un război de gherilă, pe care combatanții ambelor părți îl împing mai departe, încrâncenați, mai degrabă din inerție și orgoliu, într-un fel de autism al autosuficienței, incapabili să vadă (sau indiferenți la) efectele de lungă durată ale anulării reciproce pe care și-o provoacă. Acest fundamentalism ideologic e, de ambele părți, patologic și contraproductiv, ambele tabere delegitimându-se în ochii publicului, cu propriile lor arme. Intelectualii așa-zis de dreapta, devotați rupturii

RENEGOCIEREA ETICĂ A TRECUTULUI

de comunism și valorilor democratice, au transformat anticomunismul într-o ideologie cu accente tot mai autoritare, intolerantă și alergică la orice critici, obsedată de anatomia patologică a comunismului anti-uman, criminal, torturant, creator de monstruoziități sociale – iar acest tip de discurs, practicat cu frenezia de la nivelul jurnalistic la cel academic, s-a transformat inevitabil într-unul de lemn, într-o ritualitate stridentă și tot mai inadecvată. Mai ales că un segment important al acestei tipologii de intelectuali s-a angajat civic, girând adeseori figuri și programe politice îndoielnice etic și servind, fatalmente, drept instrumente de propagandă.

De cealaltă parte, mirajul stângismului din mediile artistice și universitare franceze sau italiene s-a acclimatizat, în cele din urmă, și în spațiul românesc, poziționându-se undeva în amalgamul de orientări antisistem, cvasi-anarhice, din seria ecologismelor "Uniți, salvăm!" și adaptând critica neoliberalismului profesată de ani buni de antropologi, filosofi și sociologi postmarxiști ca Giorgio Agamben, Samir Amin, Slavoj Žižek sau, mai aproape de noi, Claude Karnoouh, la inconsistențele societății românești postcomuniste. Diluând inevitabil perspectiva etică asupra jumătății de secol de comunism autohton (comunismul cu adevărat criminal, boșevic, s-ar fi încheiat odată cu preluarea puterii de către Ceaușescu), stângiștii au introdus un epos nostalgic-recuperator, al unei lumi revoluate ce îngăduia, până și sub cele mai crunte dictaturi, oaze de lumină și serenitate, de bunăstare spirituală și materială, opunând, de fapt, mercantilismului agresiv, consumerismului sălbatic al capitalismului, ca și tuturor formelor de non-libertate ale Occidentului neoliberal, "fața umană" a unui comunism înțeles drept o vulgarizare nedemnă, un experiment nefericit, ratat, al marxismului altminteri luminos, salvator, edenic.

În ciuda mefienței cu care a fost primit (ceea ce nu înseamnă că nu au apărut cronici valoroase despre carte, doar că numărul și impactul lor a fost redus, iar ecourile, câte au fost, s-au consumat în presa de dreapta), "Falsul tratat de manipulare" al Anei Blandiana e o carte mai curând anti-ideologică, recompunând o existență dintr-o perspectivă etică,

auto-edificatoare, ce transcende paradigmele sociale descrise, textele ce o alcătuiesc sondând deopotrivă de intransigent în patologia comunismului și în cea a lumii post-totalitare românești. Nu e un volum de memorialistică propriu-zisă (cel puțin nu în modul convențional), ci un testimonial autospeculativ, preocupat nu de interpretarea politicului (care e de altfel denunțat la tot pasul ca un mediu al alienării și deziluziei) ci de tema cu adevărat fundamentală, devoalată de sub straturile de probleme superficiale, evanescente, neimportante ale existenței: aceea a salvării conștiinței morale, într-o lume configurată centripet în jurul manipulării, ca formă de exercitare a voinței de putere. "În centrul tuturor forțelor, lucrurilor, faptelor, întâmplărilor, personajelor", scrie Ana Blandiana, stă – asemenea unui soare negru ordonator de lumi scoase din haos pentru a fi dependente – dorința de a manipula". E doar una dintre formulările memorabile ale acestei cărți, care începe abrupt, cu o prefață ce dezvăluie cu ostentație toate concluziile.

De altfel, arhitectura cărții urmează anatomia acestei obsesii dominante, pulsuniile interioare ale memoriei afective (și nu cronologia evenimentelor), pe măsură ce tema obsesivă – oroarea de a fi manipulat, mai ales în mod inconștient – se dezvoltă din fragmentele ce iluminează frânturi de amintiri înregistrate deopotrivă cu răceala unui clinician (autoarea vorbește în repetate rânduri despre sensul curativ al acestor exerciții anamnetice) și cu un fel de nostalgie contemplativă ce detensionează relația cu trecutul și face chiar și cele mai dureroase episoade frecventabile și interpretabile. Astfel că anamneza va curge inevitabil într-un sens estetic, literar, "Falsul tratat" devenind, pe spații largi, o carte de proză nonfictivă punctată de reveriile unui topos mitizat – cel al unui timp românesc arhetipal, original, autentic, de dinaintea invaziei utopiilor negative ale secolului trecut. E un spațiu și un timp ce are, în scrisul Anei Blandiana, o reprezentare cât se poate de concretă în satul Comana, devenit refugiu pentru scriitoare și pentru soțul ei, Romulus Rusan, mai întâi în urma cutremurului din 1977 (care le distruge blocul în care locuiau) iar mai târziu din nevoia de a

evada din infernul cotidian al ultimului deceniu de ceaușism. Dar și un simbol al rezistenței – neabătute – la agresiunea istoriei, un simbol a cărui slăbire și, fatalmente, zădărnire, sunt consemnate într-un registru dramatic, ca o traumă interioară convertită în melancolia ce irigă unele dintre cele mai impresionante literar pagini ale volumului. "Țărănci bătrâne" sau "Rețeaua" sunt două dintre textele ce sondează ultimele resurse de autenticitate ale acestui univers încă nescularizat, dar și semnele sfârșitului său, devalizarea valorilor sale milenare, pervertirea principiilor sociale, a reperelor și modului de existență, precum și infiltrarea instrumentelor de manipulare ale lumii celei noi, rețelele de influență și putere, pre și postdecembriste, eterne ele însele, în fond.

În același timp, o geografie (spirituală și concretă deopotrivă), a refugiilor, portalelor și cosmosurilor compensatoare, salvatoare, a supapelor de supra-viețuire, cum li s-a spus, se înfiripă treptat. Ea ne revelă o lume subterană, alternativă, a editorilor și redactorilor de carte dispuși să riște pentru a înșela cenzura și a publica texte subversive, camuflete în plină vedere, a secretarilor de partid ce fac uneori gesturi halucinante, sfidând sistemul, a sabotajelor de tot soiul ce provoacă satisfacția unor mici, dar motivante, victorii împotriva dictaturii, o lume din al cărei desen lipsește orice emfază și orice urmă de patetism. E o istorie practică necunoscută tinerilor de astăzi, celor născuți după 1990, chiar neplauzibilă fără un fundal explicativ consistent. De altfel, tema obligației imperioase de a conserva experiența comunismului și de a o livra viitorului imediat este ea însăși recurentă în volum, mai ales că autoarea constată, în însemnările privind anii de tranziție, cinismul cu care trecutul recent e manipulat (ca și prezentul), facilitarea mistificărilor și priza lor la public. "Cine știe ce este o mineriadă?" și "Un alt popor" expun resorturile ce au stat la baza proiectului Muzeului Memorial al Victimelor Comunismului și al Rezistenței din Sighet, un demers cathartic, fără îndoială, alimentat atât pe palierele biografice (destinul tatălui, preot ortodox închis de nenumerate ori în copilăria și adolescența scriitoarei și dispărut

(Continuarea în pagina 8)

RENEGOCIEREA ETICĂ A TRECUTULUI

(Urmare din pagina 7)

În urma unui accident absurd, la 49 de ani) cât și pe acela al unui civism asumat în sensul reabilitării identității unui întreg "popor vegetal" – expunând capacitatea de rezistență, lupta îndârjită pentru libertate, refuzul de a capitula în fața bolșevismului, toate drama unei națiuni căreia i-a fost zdrobită cu cruzime, sistematic, elita interbelică, pentru a putea fi transformată în masă manipulabilă, într-o societate orwelliană ale cărei traume continuă să se resimtă și în prezent.

Dar "Falsul tratat..." are, desigur, într-o anumită măsură, și funcțiile unui bildungsroman, care impresionează prin configurarea unui fel de program existențial, a unui proiect formativ personal ce stă sub semnul unor imperative etice (într-un loc, scriitoarea își amintește cum,

la 15 ani, scrisese un decalog de comandamente absolute de la care urma să nu se abată). De la un punct, tocmai fiindcă toate principiile de relaționare cu lumea, toată genetica reacțiilor la situații și contexte e de la bun început expusă și asumată matematic, evenimentele relatate, finalitatea lor, tâlcurile etice, devin oarecum previzibile. Dar tocmai consecvența aceasta cu sine e tulburătoare, în ciuda nenumăratelor momente de îndoială, de criză, când scriitoarea trăiește spaima de a nu abdică de la codul etic, spaimă pe care narațiunea, compensatoare, izbuște să o risipească. E, această devoțiune pentru rectitudinea morală, această fobie de compromisuri, tot o formă de rezistență în fața răului impersonal, manipulator, ale cărui chipuri și forme de manifestare sunt înregistrate cu aceeași,

impecabilă, condescendență a revizitării lipsită de pasionalitate, de impulsuri vindicative sau orice stridențe. E marele merit al cărții, poate, găsirea acestui registru reconciliant al vizitării trecutului, ce transformă succesiunea de diapozitive ale lumii de atunci și de acum într-un *theatrum mundi* atemporal, tragic fără a-și extrage tragismul din particularitatea vreunei situații istorice și universal fiindcă explorează generalitatea unor teme etice imuabile. Un tratat despre metamorfozele răului, scris însă de la altitudinea unei înțelegeri superioare, fundamentată, aceasta e impresia dominantă, pe un precept creștin al iertării și al convingerii în sensul transcendent al tuturor datelor existențiale.

Este, probabil, și una dintre cele mai vii și originale meditații asupra unui timp istoric devorator, alienant și dezumanizant, "un timp în ebulliție, bulversat de vântul bătând mereu din altă direcție a istoriei, spulberând sensurile, dar nu și încăpățânarea mea de a le înțelege", cum scrie autoarea în finalul volumului. Dar și o reverență închinată literaturii,

importanței ei capitale în definirea și împlinirea unui destin (despre asumarea literaturii ca experiență existențială vorbesc nenumărate pasaje în care e descrisă imersiunea în spațiul miraculos al cărților.) De altfel, "Falsul tratat..." e, cum s-a mai spus, o cronică de idei și nu una de evenimente, un demers reflexiv și nu unul istoriografic (puținele personaje fiindt apariții mai curând didacticist-tipologice, vezi relatarea despre întrunirea FSN, când scriitoarea e gata-gata să fie numită vicepreședintă de Iliescu, Brucan and Co., iar boema literară și jocurile de culise ale mondenității culturale sunt tratate cu o indiferență ce e tematizată ea însăși). O carte totală, seducătoare și neliniștitoare totodată, aproape imposibil de încadrat tipologic, exemplară prin abilitatea de a narativiza, lucid și memorabil, o biografie devenită ea însăși un simbol-viu, pentru a oferi, mai mult decât o versiune posibilă a unei istorii recente, un model de interpretare detensionată a trecutului.

Comunicat de presă

COMPANIA „TOMPA MIKLÓS” - STAGIUNEA 73

PREMIERE

Teatrul Național Târgu-Mureș, Compania „Tomba Miklós”, oferă și în stagiunea 2017/2018 un repertoriu variat: publicul spectator este așteptat la 8 premiere și 19 spectacole reluate din repertoriul stagiunilor trecute, toate fiind succese profesionale și de public.

Prima premieră a stagiunii este tragicomedia **LISELOTTE ȘI LUNA MAI / LISELOTTE ÉS A MÁJUS** de Zsolt Pozsgai în regia lui **Zsolt Harsányi**, spectacol realizat în colaborare cu Universitatea de Arte Târgu-Mureș în Sala Mică.

Urmează piesa **MACBETH** de Shakespeare, montată de directorul artistic **Attila Keresztes** în spațiul de Studio pe Scena Mare. Cu ocazia aniversării a 500 de ani de la reformatie va fi prezentată în premieră, în Sala Mare, drama **FLORIILE UNUI GEAMBAȘ / EGY LÓCSISZÁR VIRÁGVASÁRNAPJA** de András Sütő în regia lui **Aba Sebestyén**. Tot de **Attila Keresztes** va fi regizată și piesa **HEDDA GABLER** de Henrik Ibsen, și reprezentația de revelion, piesa muzicală **FEKETE PÉTER** de Somogyi Gyula-Eisemann Mihály-Zágon István.

În lumina colaborărilor anterioare soldate cu mare succes, regizorul **Radu Afrim**, în această stagiune, va lucra deja a patra oară cu actorii Companiei „Tomba Miklós”. Spectacolul denumit deocamdată **SPECTACOL SURPRIZĂ NR. 4 / MEGLEPETÉS ELŐADÁS 4** va fi prezentat în Sala Mică.

Nici din acest repertoriu nu poate lipsi un spectacol destinat generației mai tinere: dramatizarea romanului de succes **ÎMPĂRATUL MUȘTELOR / A LEGYEK URA** de William Golding va

fi regizat de **György Vidovszky**.

Stagiunea se va încheia cu comedia **LE MISANTHROPE** de Molière, ce va fi prezentat în Sala Mică în transcrierea și regia lui **Géza Bodolay**.

PARTICIPĂRI LA FESTIVALURI, TURNEE

În cursul lunilor septembrie și octombrie, Compania Tomba Miklós va participa la festivaluri teatrale importante din țară și peste hotare. Spectacolul **Tihna / A nyugalom** de Attila Bartis (r.: Radu Afrim), multiplu premiat la numeroase festivaluri va fi prezent, în data de 15 septembrie, la **al 25-lea Festival Internațional de Teatru Plzen – Cehia**. Urmează participarea la **TRANZIT FESZT - Festival Internațional Multicultural de Teatru, 2017 – Satu Mare**, unde participă piesa **Ia uite cine s-a întors / Nézd, ki van itt!** de Timur Vermes: (r.: Theodor-Cristian Popescu). Spectacolul **Pescărușul / Sirály** de A.P. Cehov (r.: Keresztes Attila) a fost invitat la Novi Sad (Serbia) la **Synergy#WTF (World Theater Festival)**, unde va putea fi văzut de public la începutul lunii octombrie. La cel mai prestigios eveniment teatral din țară, **Festivalul Național de Teatru - FNT** care anul acesta ajunge la a 27-a ediție, Compania Tomba Miklós va fi reprezentată de spectacolul **Pasărea retro se lovește de bloc și cade pe asfaltul fierbinte / Retromadár blokknak csapódik és forró aszfaltra zuhan** de Radu Afrim, ce va fi prezent la București în 22 octombrie.

Toate spectacolele jucate în limba maghiară sunt supratitrate în limba română.

Comunicat de presă

STAGIUNEA 56 a Companiei „Liviu Rebreanu”

Compania „Liviu Rebreanu” a Teatrului Național Târgu-Mureș are bucuria de a anunța deschiderea Stagiunii 2017-2018.

Titlurile Companiei „Liviu Rebreanu” în stagiunea 56 sunt: *Cartea junglei* de László Dés, Péter Geszti, Pál Békés, în regia Oanei Leahu, *Chirița în provincie* de Vasile Alecsandri, în regia lui Gigi Căciuleanu, *Tatăl meu, preotul* de Gabriel Sandu, în regia Letei Popescu, *Identități* de Alina Nelega, în regia lui Gavril Cadariu și *eurOpinions*, produs în colaborare cu Teatru 3G și regizat de Olga Macrinici și Andi Gherghe.

CARTEA JUNGLEI de László Dés, Péter Geszti, Pál Békés

La începutul lunii octombrie, actorii Companiei „Liviu Rebreanu”, alături de regizoarea Oana Leahu și echipa artistică formată din Rodica Arghir (scenografie), Daniel Klinger (light design), Zeno Apostolache Kiss (orchestrație, adaptare și pregătire muzicală), Teodorei Sântean (pregătire muzicală), Cristina Iușan și Ervin Ruzsuly (coregrafie) vă invită în în aventura extraordinară a lui Mowgli, un băiat crescut de lupii din junglă. Cu ajutorul prietenilor săi (ursul Baloo, pantera Bagheera, pitonul Kaa), Mowgli învață cum să trăiască în legea junglei; treptat, descoperind și legile oamenilor. O poveste despre viață, supraviețuire, prietenie și singurătate, un traseu curios de la copilărie la maturitate al unui băiat ajuns într-un loc în care lucrurile nu se întâmplă într-un mod obișnuit.

CHIRIȚA ÎN PROVINCIE după Vasile Alecsandri

Gigi Căciuleanu revine pe scena naționalului cu o producție inedită – *CHIRIȚA* după Vasile Alecsandri. Poate că numele *Chiriței*, ne este familiar multora, însă modul în care aceasta trece prin anumite situații de viață ne va surprinde cu siguranță, deoarece stilul regizoral al lui Gigi Căciuleanu este plin de surprize și originalitate. Un spectacol în care se oglindesc, într-un fel sau altul, realitățile social-politice ale vremii și care, cu siguranță,

vor aduce zâmbetul pe buzele spectatorilor.

eurOpinions – șase piese scurte despre noi

Regia:

Olga Macrinici, Andi Gherghe

În luna noiembrie, TEATRU 3G și Teatrul Național Târgu-Mureș vor produce un spectacol în baza celor șase piese desemnate câștigătoare în urma concursului de piese scurte de teatru cu tema – *Tinerii în societate*.

Piese desemnate câștigătoare de către juriul concursului *eurOpinions 2017* sunt: *Dacă eram antilopă* de ANTONIA PETRA BINDER (Brașov), *Tata țintea întotdeauna fața* de ALEXANDRA FELSEGI (Cluj-Napoca), *Luni* de IUSTINA CORNELIA IORDACHE (Timișoara), *Eu – Extra terestru* de VERO NICA (București), *Corp delict* de IOANA SILEANU (Constanța), *dincolo* de ELISE WILK (Brașov).

La începutul repetițiilor, cei șase dramaturgi câștigători vor beneficia de o rezidență de patru zile la Târgu-Mureș, timp în care vor participa la primele repetiții, vor avea contact direct cu echipa de creație a spectacolului și vor participa activ la luarea deciziilor în ceea ce privește montarea textelor scrise de ei. Aceștia vor reveni la Târgu-Mureș în noiembrie, la premiera spectacolului.

eurOpinions 2017 este un proiect finanțat de AFCN și UNITER.

TATĂL MEU, PREOTUL de Gabriel Sandu

Regia: Leta Popescu

Gabriel Sandu este unul dintre dramaturgii care au beneficiat de rezidența *DRAMA 5 (Reactor de Creație și Experiment)*, în anul 2016. Textul său spune povestea unei familii obișnuite, formată dintr-o mamă, un tată și un fiu de 25 de ani, care trece printr-o schimbare esențială. Tatăl preot și mama preoteasă au strâns semnături pentru modificarea Constituției împotriva căsătoriei dintre două persoane de același sex. Familia obișnuită se transformă în familia tradițională pentru

care se militează în prezent în societatea românească. Dar mai pot fi ei încadrați în acest tipar dacă fiul, creștin-ortodox la rândul lui, și-ar mărturisii homosexualitatea?

Tatăl meu, preotul e un spectacol ce lansează întrebări despre credință și dogme, despre sentimente reale și conflicte dramatice în familii obișnuite.

IDENTITĂȚI

Text și concept de Alina Nelega, Regia: Gavril Cadariu

La o sută de ani după declanșarea celui mai ciudat război care avea să redefiniească granițele Europei, suntem iarăși antrenați într-o redefinire europeană. Ce au însemnat evenimentele de acum o sută de ani pentru noi? Am asimilat oare secolul XX cu tot ce ne-a adus el? Cine suntem azi? Din ce este compusă identitatea noastră? Cum ne raportăm la ceilalți?... Acestea sunt câteva întrebări pe care le formulează spectacolul *IDENTITĂȚI*, un produs scenic de Alina Nelega și Gavril Cadariu.

În afară de premierele stagiunii 56, Compania Liviu Rebreanu își așteaptă publicul la spectacolele preferate din stagiunea trecută: *Bulgakov 17*, *Femei în pragul unei crize de nervi*, *Dinte pentru dinte*, *O scrisoare pierdută*. Prea multă vorbărie, Vivaldi și anotimpurile, Școala nevestelor și Steaua fără nume la Sala Mare, precum și *Campionatul de improvizatie*, *Camera 701*, *Cloaca*, în trafic, *Portughezul*, *Soț de vânzare*, *Double Bind*, *:P patru piesuțe politice despre dușmani*, *Trei surori*, *Limba maternă – Mameloschn*, *O viață sigură și Supernove la Sala Mică*.

De asemenea, în perioada 24-26 noiembrie, vă invităm la o nouă ediție *ConectAct*, în cadrul căruia vom continua promovarea dramaturgiei contemporane, în cadrul proiectului european *Fabulamundi*. *Playwriting Europe*, vom avea spectacole invitate din afara țării și ateliere de teatru contemporan pentru studenții *Universității de Arte din Târgu-Mureș*.

Bîrou P.R.
30 august 2017**BILETE ȘI ABONAMENTE**

Ca și în stagiunea trecută, iubitorii de teatru târgumureșeni își pot achiziționa trei tipuri de abonamente:

- Abonamentul *Mecenant Paul Gusty* valabil la toate premierele Companiei *Liviu Rebreanu* (560 de lei),

- Abonamentul *Ion Fiscuteanu*, flexibil cu 5 unități (70 de lei) și

- Abonamentul *Cornel Popescu*, flexibil cu 4 unități pentru pensionari, studenți și elevi (30 de lei).

Abonamentele pot fi achiziționate online (www.biletmaster.ro), precum și la Casa de bilete a Teatrului Național (de luni până vineri între 9:00 și 15:00, telefon: 0365 806865), iar din 11 septembrie și la Agenția de bilete din Palatul Culturii (de luni până vineri între 12.00 și 17.30, telefon: 0372 951251).

PARTICIPĂRI ÎN FESTIVALURI ȘI ALTE DEPLASĂRI

Compania „Liviu Rebreanu” a Teatrului Național Târgu-Mureș va participa în această stagiune la cele mai importante festivaluri de teatru din țară și în străinătate.

Astfel, în data de 19 septembrie 2017, spectacolul *:P patru piesuțe politice despre dușmani* va participa la Festivalul de teatru contemporan *draMA* din Odorheiu Secuiesc.

În perioada 26-29 septembrie 2017, Compania „Liviu Rebreanu” va participa la Chișinău, la Reuniunea Teatrelor Naționale, cu spectacolele *O scrisoare pierdută*. *Prea multă vorbărie* și *:P patru piesuțe politice despre dușmani*.

Spectacolul *Limba maternă – Mameloschn* va participa la Aniversarea de 200 de ani de la înființarea Teatrului Vechi din Oravița, în data de 9 octombrie 2017.

Spectacolul *O scrisoare pierdută*. *Prea multă vorbărie* va fi prezent, în perioada 12-14 octombrie 2017, la Festivalul Internațional de Teatru Povești de la Alba Iulia.

În data de 26 octombrie 2017, spectacolul *BULGAKOV 17* va fi jucat de către actorii Companiei „Liviu Rebreanu” pe scena Sălii Mari a Teatrului Național București, în cadrul Festivalului Național de Teatru, organizat de către UNITER.

La invitația Teatrului „CSIKI JATEKSZIN” din Miercurea Ciuc, spectacolele „Companiei Liviu Rebreanu” (*O scrisoare pierdută*. *Prea multă vorbărie* și *:P patru piesuțe politice despre dușmani*) vor face parte dintr-un abonament special dedicat publicului din localitatea harghiteană. De asemenea, Compania „Liviu Rebreanu” va prezenta spectacolele sale și publicului din localitățile Reghin, Bistrița, Toplița și Târnăveni.

INSTANTANEE DIN ULTIMA MOARTE/ Flavia Adam

Editura Arhipelag XXI, Târgu-Mureș, 2015

Iulian BOLDEA

Poemele cuprinse în volumul **Instantanee din ultima moarte**, al Flaviei Adam, exprimă o dublă postulare a lirismului. Pe de o parte, se poate remarca aici o tonalitate elegiacă, provocată de întoarcerile spre trecut, de amprenta evocatoare a imaginarului sau de percepția dureroasă a metamorfozelor lucrurilor sub imperiul temporalității. Pe de altă parte, se pot detașa în aceste poeme lucide imersiuni în cotidian, accente ale ironiei, notații brute sau tonalități neutrale. Între poemele care sugerează ideea dispariției, a perisabilității ființei, trebuie amintit *Alunecare în moarte*, elegie tulburătoare a trecerii, suav și limpede exercițiu al desprinderii ființei de trup și de timp, memento al glisării în neant: „Între două toamne interminabile, / am învățat / să intru desculță în moarte, / să pășesc ușor, / pană de găscă în marea cădere. / Am măsurat cu băgare de seamă / fiecare gaură / de cârțiță ori de șarpe. / E bine când vrei să te-ascunzi, / să ai unde. / Dacă gaura-i mică, te faci și tu mic, / mic de tot, cât să aluneci prin ea, / chiar dacă n-ai cum să știi / preț de câte vieți o vei face. / Poate la capăt te așteaptă o altă moarte, / îmbrăcată în rochie de mireasă. / Poate nuntașii și-au umplut deja paharele / cu vin nou. / Poate preotul a așezat deja coroanele / pe frunțile altor miri. / N-ai de unde să știi. Poți doar să aluneci. / S-aluneci cu totul, trup și suflet, / până la capăt”.

Într-o *Autorecenzie* nu lipsită de reflexe ironice și parodice, Flavia Adam rezumă, cu delicatețe și sarcasm în același timp, relieful propriei condiții, marcată de paradoxurile întâmplării și ale destinului, de pendularea necontenită între realitatea cu resorturi inflexibile și arabescurile unui imaginar fluctuant și himeric. Condiția eului se alcătuieste, astfel, dintr-un permanent joc al amintirii și prezentului, al tentației imaginarului și al imperativelor prezenței obiective: „Despre mine puține de spus, / doar câteva versuri / și dumnezeul fără uși sau ferestre / în care din când în când locuiesc, // o altă iarnă stă de veghe în mine, / lângă butucii în sânge / pisica înzăpezită îmi toarce secunde, / închipuire mi-i frunza / încremenită pe ape, // aripă ochiul brodat cu lumină, /

rugăciune turla bisericii / deasupra căreia înserarea se culcă / pe-o dungă, / pe noptieră, cana cu ciocolată fierbinte / și gutuia amară, încă neînțeleasă”. Trei teme privilegiate structurează orizontul tematic al acestui volum: iubirea, moartea și cuvântul.

Sentimentul extincției, ca prezență dominantă, sugerează atât limitările condiției umane, cât și reverberațiile unui dor de nemărginirea lumii, sau asumarea unui destin ce își recunoaște, cu seninătate, finitudoinea: „Chiar de m-aș teme de moarte, / nimic n-aș schimba, / sub glugă ascuns, același zâmbet pe fețele mirilor / după douăzeci de ani și mai bine, / un fel de «Nights in white satin» / cu refrenul schimbat, / galbenul nostru mă tulbură în amurg”. Reverberațiile thanatosului sunt circumscrise în poeme cu vers tensionat și cu volutele imaginii rezumative, într-un desen ce mizează pe concizia liniilor și austeritatea cromaticii. Poemul *Locul unde se fabrică moartea* are, dincolo de atmosfera alegorică, de parabolă a vieții și morții, indiscutabile reflexe parodice și ironice, prin care sentimentul neantului e relativizat, anvergura temei grave e tratată în peniță ludic-ironică, cu toate că înfiorarea dispariției pândește dedesubtul versurilor și imaginilor unui cotidian delabrat: „Abia acum am descoperit / unde se fabrică moartea, / hala ultrasecretă / cu oameni îmbrăcați în salopete de fum - / nu-și dau binețe unul altuia, / nu-și strâng mâna la ieșirea din zid, / pe pereți n-au poze / cu copiii lor dându-se-n leagăn, / la prânz nu mănâncă nimic, / doar fumează, / își trag cu poftă viețile / dintr-un trabuc clasa I, / îl savurează cum ar savura o femeie / pe care n-o vor avea niciodată, // eu tac în colțul meu de-ntineric, / tac și-mi trăiesc moartea la maximum, / respirând rar prezentul pe nările de rezervă”.

Relevantă este și contaminarea erosului de reflexele thanatosului, astfel încât în versurile Flaviei Adam cele două dominante afective se întrepătrund până la indistinție, ele funcționând asemenea unor vase comunicante care își împumută unul altuia energiile, vigoarea semantică și fluxul imaginativ, precum în poemul *Tristan și Isolda*: „Ne-am întâlnit într-un poem, / Tristan și Isolda cu frunțile dezvelite, /

tu-ți apărai regatul cu zâmbetul rece, / eu scoteam la înaintare cuvintele, // în Cornwall se scuturaseră trandafirii, / ploua mărunț, / ca înainte de orice moarte, / otrava își aștepta în liniște condamnatul, / nu știu cum se face că ne-am îndrăgostit / nebunește, / unul altuia dăruindu-ne cerul, / noapte de noapte ridicând / pânze albe, // nu, de data asta niciun trandafir / nu-ți va mai crește deasupra mormântului, / doar eu îți voi fi coastă sprijinindu-ți inima / când va fi prea bătrână să mai scrie / poeme”.

Impunerea derizoriului ca normă și temă poetică nu este o inovație de ultimă oră. Poezia modernă și-a asumat cu asupra de măsură o astfel de opțiune, prin care se produce o inversare de roluri și de viziune în tectonica lirismului. Grandilocvența, retorismul, percepția emfatică a lucrurilor sunt, tot mai mult, înlocuite cu o sensibilitate acută a cotidianului, cu o exacerbare a familiarului, a cotidianului și expunerii neutrale, ce evită locul comun, ponciful sau asumarea solemnității retorice ca exigența discursivă a poeziei.

Flavia Adam cunoaște aceste transformări și detururi de atitudine și de viziune ale poeticității, astfel încât poemele sale caută să evite o prea mare emfază a notațiilor, imaginilor și expresivității. Cu alte cuvinte, în aceste poeme se produce, în mod frecvent, o deritualizare a transcendenței, o demitizare a aspectelor consacrate sau o sfidare a gravității temelor ample, de rezonanță grandilocventă. Un exemplu ilustrativ în acest sens este poemul *Întâmplări din autobuzul de nouă*, în care Dumnezeu e figurat în liniile cele mai simple, în notații sobre și într-o scenografie a firescului cotidian: „Dumnezeu circula cu autobuzul de nouă, / seară de seară, pe scaunele din spate, / își iartă supușii într-un fel în care eu nu știu ierta, // prin geam se face că luna mă strigă, / îmi șoptește la ureche un basm, / același pe care bunica, în iernile lungi, / mi-l depăna pe capace de bere, / uneori lâna se rupea revoltată, / ea o înnoada înainte să se termine povestea, / o îmblânzea cum un dresor fiarele nopții, / nu cumva tăcerile să crească zid între prinț și prințesa, // de ce mi-am amintit tocmai acum de bunica, / când mai am o singură stație până acasă, / în autobuzul de nouă / Dumnezeu pare mai obosit

Flavia ADAM

Instantanee din ultima moarte

Arhipelag XXI

decât mine, / își îndeasă căciula pe cap, / își strânge mai tare fularul, // mă ridic timidă, nici măcar nu respir, / aproape-am ajuns, nu va trebui să-i dau socoteală, / în fond, n-am mințit, n-am furat, n-am curvit, / sunt mai curată ca lacrima din ochiul bunicii, // hardughia se oprește, dau să cobor - / Dumnezeu îmi pune o mână pe umăr”.

Este dincolo de orice îndoială că, în aceste poeme, cu tăietură corectă, cu desenul tulburător uneori, alteori marcat de neutralitate a tușei afective, dramatismul nu este cu totul absent, nelineștile existențiale nu se estompează cu totul, sub imperiul dizolvant al ironiei și predispoziției parodice. Dimpotrivă, dacă unele versuri exprimă reculegerea în fața misterelor lumii, altele sugerează amprenta tragică a existenței umane, ilustrată de povara finitudinii, de pedeapsa lucidității și de revelațiile cuvântului biblic, ca în *Câtă ploaie încap-ntr-un gând*: „Câtă ploaie încap-ntr-un gând, / câți Iisusi / urcând nestingheriți Dealul Golgotei, / dacă i-aș apuca de picioare / le-aș face povara mai grea, / gleznele li s-ar scufunda în pământ, / țărână am fost / și în țărână mă voi întoarce, / înainte de răsărit voi cădea secerată la marginea unui vers despre toamnă / (ea mi-a fost întotdeauna aproape, / în galben și roșu m-a învățat prima dragoste / sub coroana unui stejar înclinat), // niciodată nu va fi prea târziu să iubesc, / să-mi iau în spate crucile și să-mi urmez / vindecarea, / viața oricum mă va dura mereu ca o rană, / ca o inimă pe care chirurgul grăbit / a uitat-o deschisă”.

Delicate și sensibile, versurile Flaviei Adam exprimă, prin imersiunile în spațiul reveriei sau prin tulburătoarele ecouri ale memoriei, timbrul unei voci lirice promițătoare, demne de tot interesul.

POVESTEA IERNII TATĂLUI MEU

Cora FODOR, istoric de artă

Dacă e vremea poveștilor, atunci să povestim: eu și Mariana! Eu mai puțin și ea mai frumos!

Se spune că nu mai ești copil atunci când îți mor părinții. E un adevăr! Dar, cred mult mai mult în vorbele lui Brâncuși: „când nu mai ești copil, ai murit de mult!” Deci copilul veșnic te salvează. Iar Mariana Șerban și povestea de față ne-o arată din plin. Atât prin modul în care o face: prin candoarea jocului cu „mărgelile de sticlă” în culoare și, inclusiv, prin nevoia de a spune povești: la cei mici și la cei mari! Și totuși, atât de în serios o iei!

După capitolul încheiat acum șase ani când artista, prin expoziția de atunci, *Religia iubirii*, a fundamentat la nivel imaginativ și al profundelor trăiri, un tip de crez universal valabil și accesibil tuturor, solid întemeiat pe cea mai mare poruncă pe care Dumnezeu ne-a dat-o fiecăruia dintre noi, și anume: iubirea, anul acesta, scrie *Povestea iernii tatălui meu*. Legătura cu etapa anterioară se păstrează subiacent prin firul iubirii. De această dată, iubirea paterno-filială și reciprocă. Dacă atunci a invitat la un fel de înfruptare din acest sentiment sublim, acum registrul se schimbă spre o „scriitură” într-un ton sobru, mai reținut, devoalând totuși și un fel de duioșie personală.

Nimic patetic, nimic lacrimogen, cu multă decență, cu demnitatea sentimentului de iubire curată, fără umbră de tristețe ci pur și sincer ca un „te iubesc” în prima zi de viață și copt în cea din urmă. E o iubire ce transcende viața. Se sublimizează în esență. Chiar dacă nu mai este prezent fizic, artista e conștientă de permanenta legătură pe care o are cu tatăl ei, făcându-ne-o vizibilă azi.

Timpul trecut între cele două episoade expoziționale este cel al acumulărilor, al frământărilor, al combustilor,

al decantărilor, pentru ca pe parcursul unei jumătăți de an să se producă arderea intensă a creației pe pânză. O poveste ce începe și se termină iarna, pe 22 ianuarie. Cuvântul e împănăt în imagine. Un fel de „pictonarațiune” specifică artistei ce nu se abate nicidecum de la propriul stil imediat recognoscibil.

Un amănunt din culisele atelierului plăsmuirilor sale: de ceva vreme, artista a simțit nevoia confesiunii în jurnal, perceput ca scânteie provocatoare de lucrări ulterioare, chiar dacă nicidecum nu a fost adepta schițelor premergătoare. Jurnalele ei se transformă în frumoase obiecte în sine pe care le răsfodă înțințit având surpriza ineditului fiecărei file. Astfel, fiecare pagină poate fi punctul de plecare al unei viitoare lucrări. Sunt de fapt crâmpene de trăiri zilnice, inserții de gânduri, firmituri de viață, desene, colaje, ca niște descărcări emoționale, scuturându-se astfel de încărcătura prozaică a grelei poveri a zilei sau, dimpotrivă, aerate panseuri lirice. Bucățele de șervețele, mărunte flori uscate, un bilet de spectacol... și, multe, multe, multe desene, instantanee, gesturi.

Artista Mariana Șerban ne oferă de fiecare dată o adevărată sarabandă a spectacolului vizual. O lume înțesată de personaje, semne, figuri, inimi, măști, simboluri. E de fapt spectacolul caracterului ei, într-o sinceritate coplesitoare. Ca într-o vrajă, scuturându-și ușor capul, din buclele în vâpăi se rostogolește și se împrăștie pe largi suprafețe: lumea Marianeii.

Lucrările acestei etape de o candidă maturitate, fac să-mi sune în minte refrenul unei melodii: „...atât de mult mi-e dor de tata/ De parcă n-aș ști când mi-e dor, că totu-i trecător”. Dar, artista transformă acest „trecător” în permanent. Fixează! Amintirile devin neclintite pe filele de jurnall! Și-apoi, dospesc și iau formă pe pânze, cartoane ondulate, netede, texturate, placaje sau ce-or mai fi ele, materialele-suport. Pensulă, creion, carioca, grafit, pastel și alte ustensile special inventate pentru ea... Pentru a capta mici fărâme de timp petrecut..., trecut...! Așa îl face prezent. Un prezent perpetuu. Prezența tatălui devine astfel, veșnică! A reușit să-i câștige în acest fel viața de dincolo. Nu e doar pentru ea. Își face publică iubirea, fără emfază, doar cu dărnicie și simplitate. Împarte propriile trăiri cu noi,

într-o formă de înaltă ținută estetică prin această formulă artistică asigurându-i astfel tatălui legătura cu divinitatea, având ca punct comun creația.

Tatăl i-a stat și îi stă alături, până la identificare. Nu e o adulare a figurii paterne ci o curată declarație a lealității atașamentului. Și faptul că-i poartă în permanență numele. O altă minunată și sinceră formă de drag de tată. La fel și darul harului artistic primit tot de la tată. O altă formă de respect: artista nu l-a risipit ci l-a fructificat. L-a cultivat, îmbogățit și înălțat.

Lucrările se leagă într-o narațiune. Ne provoacă să căutăm actanții și forțele care-i unesc, punctul culminant și deznodământul. Figurile și imaginile devin cuvinte, cuvintele devin imagini. Astea, la o primă „lectură”. Scufundările pe care artista, prin trambulina titlurilor, ne invită să le încercăm în fiecare dintre lucrări- devenite poveste în poveste- ne fac să descoperim substraturile carnale ale mesajelor. Esențele. Povestea e doar epiderma. Miezul se lasă mai greu atins. Multitudinea de micro-imagini te face să zăbovești îndelung în fața fiecăreia dintre ele. Te incită să înțelegi și mai mult. Să faci corelări și conexiuni. Lumea ei poate să devină lumea ta.

Mariana Șerban rămâne grafician prin excelență. Atributele picturii sunt doar unelte adiacente, subordonate exprimării grafice. Ea folosește culoarea ca pe tuș iar desenul este primordial, liber și expresiv. Dar e o grafică suculentă, o întrepătrundere fericită de domenii de exprimare artistică. Poate necesitatea folosirii judicioase, cu mult discernământ și inteligență creațională a multitudinii de exprimări, de materiale, ustensile de „joc” este o reflexie a personalității artistei: splendidă fațetare a caracterului exploziv-jovial. Mișcarea „pieselor” pe suprafață

are prospețimea unui întâmplător experiment grafic. Îmbinarea tehnicilor este însă foarte bine controlată tocmai de acumularea experienței atâtor ani de muncă. Nici un gest nu e de fapt aleatoriu. Te face doar să crezi acest lucru ca să te incite, să te cheme în lumea jocului imaginației. Și-apoi ingredientul absolut personal: sclipirea! Din nou, poate această dorință de explorare a infinitelor rezultate – efect al întrepătrunderilor tehnicilor, materialelor și ustensilelor reflectă polisemantismului personalității artistei.

Expoziția e alcătuită din decupaje, devenite lucrări ale relației artistei cu tatăl său, cu accente pe ultima perioadă, marcantă, a suferinței acestuia, dar și flashuri pe amintiri, trăiri, persoane legate de acesta, lumea lui și punctele de intersectare cu lumea ei. De multe ori, lucrările sunt dialoguri cu tatăl. Cuvintele scriu imagini și astfel se însălează povestea: *Impresie apus de soare, Despărțire, Umbre, Scrisoare tatălui meu, Tata, Povestea iernii tatălui meu...*

Mai apoi, apariția frecventă a portretului rezultă din drag de cei de-aproape. Ei nu sunt niște anonimi ci cei ce-i colorează viața. Iar autoportretul ivit adesea nu e o exaltare a egoului și nici necesitatea de oglindire realistă a artistei ci o formă de discuție cu sinele. Apar doar câteva semne de reperare a propriei persoane, franc, la vedere, în dialog, în monolog, în tăcere sau în vervă. Din nou cântecul îmi sună în urechi: „Aș vrea și acuma tată să ascult vorba ta/ Aș vrea și acuma tată să mai spui câte ceva/ Aș vrea și acuma tată când greșesc să mă cert și apoi să mă ierți.”

Astfel, sub zăpada care se așterne-n iarnă, germinează, freamătă, vibrează iureșul lucrărilor Marianeii Șerban, izbucnind solar în vară. Exultant. Și, povestea continuă... înaintând cu eleganță spre șaizeci, cu verva explozivă a spiritului de douăzeci.

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL „LUCIAN BLAGA”, EDIȚIA A XVII-A

Cea de-a XVII-a ediție a Festivalului Internațional „Lucian Blaga” s-a desfășurat la Târgu-Mureș, în perioada 27-30 iulie 2017, în organizarea Editurii „Ardealul”, în parteneriat cu: Primăria Municipiului Târgu-Mureș, Consiliul Județean Mureș, Universitatea „Petru Maior”, Academia Română – Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” Târgu-Mureș și Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” București, Uniunea Scriitorilor – Filiala Târgu-Mureș.

În prima zi (27 iulie) a avut loc primirea invitațiilor din țară și străinătate și cazarea lor la Hotelul „Laguna” (Complex Darina – Sâncraiu de Mureș); de asemenea a avut loc cina invitațiilor la restaurantul Casei de Cultură „M. Eminescu” din Târgu-Mureș.

Din programul desfășurat al manifestării consemnăm: deschiderea festivă din ziua de 28 iulie, ora 10,00, desfășurată în Sala Senatului Universității „Petru Maior”, prin alocuțiunile organizatorilor și gazdelor, dar și ale invitațiilor de onoare: **Acad. Alexandru Surdu**, vicepreședinte al Academiei Române, *președintele de onoare al Festivalului*, **prof. univ. dr. Călin Enăchescu**, rectorul Universității „Petru Maior”, **prof. univ. dr. Cornel Sigmirean**, președintele Senatului, UPM, **prof. univ. dr. Iulian Boldea**, prorector – director CSUD, **conf. univ. dr. Giordano Altarozzi**, decanul Facultății de Științe și Litere, **dottore Fabio Melano**, din Milano (Italia), **prof. univ. Ovidiu Constantin Cornilă**, președintele Societății Scriitorilor „Lucian Blaga” din Madrid (Spania), **prof. univ. dr. Mircea Buruian**, U.M.F.Tg.-Mureș, **dr. Mihai Popa**, directorul Editurii Academiei Române, **prof. Constantin Șalapi**, președintele Fundației Culturale „Lucian Blaga” din Lančrăm-Sebeș, **conf. univ. dr. George David**, Universitatea „Titu Maiorescu” București, **juristul Alexandru Cățcăuan**, directorul Casei de Cultură a Sindicatelor „George Coșbuc”, Bistrița, **prof. ing. Vasile**

Moldovan, directorul Liceului Tehnologic „Traian Vuia” Târgu-Mureș și **scriitorul și jurnalistul Lazăr Lădăriu**, redactor-șef al cotidianului „Cuvântul liber”.

După acest prim moment, a urmat deplasarea participanților la **Studioul Teritorial Radio-România Târgu-Mureș** unde, începând cu ora 12,00, după mesajul managerului instituției, d-na **Lavinia Nicoleta Ghișă**, s-a desfășurat sesiunea de comunicări științifice **„Lucian Blaga și opera sa în secolul XXI”**, comunicarea în plen, intitulată *Actualitatea filosofiei lui Lucian Blaga*, fiind susținută de **Acad. Alexandru Surdu**, vicepreședinte al Academiei Române. În continuare au prezentat comunicări științifice pe marginea operei lui Lucian Blaga, după cum urmează: **prof. univ. Ovidiu Constantin Cornilă** (Universitatea din Madrid, Spania) – *Destinul creator al Omului la Meșterul Manole și la Prometeu*; **dottore Fabio Melano** (Milano, Italia) – *Aforismele lui L. Blaga în italiană*; **CS gr. I dr. Dragoș Popescu** (Revista de Filosofie și Revue Roumaine de Philosophie) – *Categorii și câmp stilistic în filosofia lui Lucian Blaga*; **CS gr. II / conf. univ. dr. Ștefan Dominic Georgescu** (Academia Română: Institutul de Filosofie și Psihologie „C. Rădulescu-Motru”, Academia de Studii Economice, București) – *Blaga despre matricea stilistică*; **dr. Mihai Popa** (Editura Academiei Române, București) – *Daimonion la Goethe și la Blaga*; **Scriitorul Olimpiu Nușfelean** (director, revista *Mișcarea literară*, Bistrița) – *Poetul pământului de cumpănă*; **CS gr. I / prof. univ. dr. Cornel Sigmirean** (Academia Română: Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh. Șincai” / Univ. „Petru Maior”) – *Lucian Blaga – filosoful cenzurat*; **prof. univ. dr. Iulian Boldea** (Universitatea „Petru Maior”, Târgu-Mureș) – *Metafora tăcerii în poezia lui Blaga*; **CS gr. I / lector univ. dr. Eugeniu Nistor** (Academia Română: Institutul de Filosofie și Psihologie „C. Rădulescu-Motru”

/ Universitatea „Petru Maior” Târgu-Mureș) – *Lucian Blaga despre filosofii și teologii Școlii Ardelene*; **conf. univ. dr. Maria Dorina Pașca** (Universitatea de Medicină și Farmacie Târgu-Mureș) – *Determinările conceptuale ale poverii*; **preot prof. dr. Aurel Hancu** (Liceul de Chimie, Târnăveni) – *Cuvânt către cei care se apleacă asupra operei lui Lucian Blaga*; **dr. Valentin Marica** (Radio România Târgu-Mureș) – *Titlu rezervat*; **prof. dr. Constantin Nicușan** (Gimnaziul „N. Bălcescu”, Târgu-Mureș) – *Valențe epistemologice ale filosofiei lui Lucian Blaga* (toate urmând a fi publicate, într-un grupaj reprezentativ, în paginile revistei de filosofie și literatură *Târnavă*).

După o pauză de masă, sub genericul blagian „*Pod peste Mureș...*”, s-au desfășurat lecturile publice extraordinare, cu participarea scriitorilor (membri și colaboratori) din Filiala Târgu-Mureș a Uniunii Scriitorilor: **Vasile Ciia Dătășan**, **Ovidiu Cornilă**, **Ana Maria Crișan**, **George David**, **Ion Dumbravă**, **Ioan Găbudean**, **Aurel Hancu**, **Lazăr Lădăriu**, **Valentin Marica**, **Constantin Nicușan**, **Eugeniu Nistor**, **Ileana Sandu**, **Maria Dorina Pașca**, **Mihai Popa**, **Ion Potolea** – programul fiind moderat de scriitorii **Valentin Marica** și **Lazăr Lădăriu**. Tot atunci juriul, constituit din: **Cornel Sigmirean** (președinte), **Ioan Găbudean** și

Constantin Nicușan, a decernat premiile și diplomele acestei ediții a manifestării.

A doua zi, 29 iulie, începând cu ora 10,00, în Sala Senatului UP,M au fost lansate o seamă de cărți de exegeză blagiană, de literatură și filosofie, dintre care menționăm: **Alexandru Surdu** – *La porțile împărăției*, eseuri; **Lucian Blaga** – *Fenomenul originar*, ediție anastatică (reluarea celei din 1925); x x x – *Lucian Blaga – Opera filosofică*. Studii și cercetări; **Ovidiu Constantin Cornilă** – *Călătorul fără timp*, proză scurtă; **George David** – *La străini*, proză scurtă. Iar în după amiaza aceleiași zile, în aceeași locație, a avut loc partea a doua a sesiunii de comunicări științifice **„Lucian Blaga și opera sa în secolul XXI”**.

În ultima zi a Festivalului participanții au avut posibilitatea vizionării, la sediul Editurii Ardealul, a unei expoziții de ediții princeps, extrem de rare, ale operelor lui Lucian Blaga și să viziteze câteva obiective culturale-turistice ale Municipiului de pe Mureș.

Partenerii media ai acestei ediții a Festivalului Internațional „Lucian Blaga” au fost: cotidianul „Cuvântul liber”, *Studioul Radio România Târgu-Mureș*, precum și periodicele de cultură: „*Vatra*”, „*Târnavă*”, „*Izvoare filosofice*”, „*LitArt*” și „*Mureșul cultural*”.

Eugeniu NISTOR

LitArt

Publicație lunară de cultură.
Apare la Târgu-Mureș
sub egida onorifică a filialei
locale a Uniunii Scriitorilor
din România.

ISSN: 2067 - 5240

EDITOR:

PFA GIURGEA ADRIAN ARMAND
Editura LitArt

Parteneri editoriali:

**Uniunea Artiștilor Plastici
din România
Filiala Târgu-Mureș**

Colegiul onorific:

**Cornel MORARU
Al. CISTELERAN
Iulian BOLDEA
Eugeniu NISTOR
Oliv MIRCEA
Zeno GHIȚULESCU**

Redactor-șef: **Adrian A. GIURGEA**

Redactori-colaboratori:

**Mana BUCUR
Cora FODOR
Dumitru-Mircea BUDA
Călin CRĂCIUN
Mediana STAN**

**Mihai SUCIU
Laurențiu BLAGA
Cornelia TOȘA
Ioan GĂBUDEAN
Nelu MĂRGINEAN**

Adresa de corespondență: Târgu-Mureș str. George Enescu nr. 2.
E-mail: redactia@litart.ro; pagina web: www.litart.ro

Autorii își asumă exclusiv responsabilitatea pentru originalitatea articolelor, dar și pentru opiniile exprimate.